

jó lesz az majd fehér szemfedőnek.

Földre hulló, piros rózsza
lesz a hóban a kiomló vérem,
s merre járok bujdokolva,
piros rózsza nyíl a hóban,
valahol, a csíki határszélen.

- Az, hogy ilyen megtiszteltetésben van részem, nemcsak felejthetetlen, hanem szinte hihetetlen is - fejezte be Vákár Tibor úr válaszát.

További ajándék volt az ünnepelt részére, hogy Várady Mária elmondta Arany János Epilógus című versét, majd ismét a *Nemes furulya-kvartett* szép zenéje, illetve Fogolyán Kristóf előadásában a fiatal művész saját szerzeményei következtek.

A műsort a *Szervátiusz-együttes* (Szervátiusz Klára, Lilla, Orsolya és Domokos) verses-zenés, karácsonyi összeállítása, valamint a dr. Kilián Istvánné tanárnő által vezetett 28 tagú gyermek-színjátszó csoport (Szent Család Plébánia) pásztorjátéka zárta. (A betlehemi pásztorjáték díszítő- és jelmeztervezője Wertán Zsoltné.) Kilián tanárnő érdekes előadással vezette be: a magyarországi betlehemi játékok múltjáról, arról, hogyan alakult ki a nagyméretű, templomokban előadott misztériumjátékokból a házakat sorra járó, népivé váló betlehemes játék.

Issekutz Sarolta a Klub háziasszonyaként ajándékkal kedveskedett a szereplő gyermekeknek és felnőtteknek, majd a különböző városok és szervezetek jelenlévő képviselőinek, a műsor minden fellépőjének, végül az est valamennyi vendégének.

(Az apró ajándék a nagyszüleink által sokat emlegetett, karácsonyi örmény édesség, a dalauzi volt.)

- Szongott Kristóf Szamosújváron működött a múlt század közepén, Sarolta pedig itt működik, Budapesttől a legutolsó örmény faluig - mondotta zárszavában Szongoth Gábor, amikor átadta a virágcsokrot a Klub háziasszonyának.

Az igazán családi és ünnepi hangulat méltó befejezése volt a záró pillanat.

Ekkor ugyanis a Magyarok Házának első emeletén a terem nótába kezdett:

- Légy üdvözölve, szent karácsony! - énekelték a jelenlévők közül mindazok, akik énekelni tudtak, a gyergyószentmiklósi polgármester, Pál Árpád vezetésével.

*****

Szamosújvár 1999. november 20-21

Lapunk decemberi számában igyekeztünk röviden bemutatni mindazt, ami a szamosújvári konferencián történt. Egy ilyen esemény azonban - már csak tudományos rangjánál fogva is - nem férhetett egyetlen lapszám kereteibe. Most a konferencia további anyagait, a hozzá kapcsolódó visszhangot idézzük fel. Elsőként következnek a záró ülésen felszólaló *Mircea Sucháreanu* úr beszéde, amely - lévén "külső" résztvevő értékes hozzászólása - különösen figyelemre méltó, mert arról tanúskodik, hogy a tisztességes szándék és tevékenység értelmes, becsületes visszhangra talál a gondolkodó emberek között.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mindenekelőtt szíves elnézésüket kérem, hogy mindazt, amit gondolatban már megfogalmaztam és szeretnék elmondani, nem tudom magyarul közölni Önökkel. Ezért kérem azokat, akik magyarországi vendégeink mellett ülnek, vállalják el a fordító szerepét.

Ilyen bevezető után sokan Önök közül - jogosan - feltehetik a kérdést, tulajdonképpen mit keresek itt, ezen a gyakorlatilag szűkkörű találkozóon, az erdélyi örmények, pontosabban a magyar kultúrán felnőtt, örmény gyökerekkel, múlttal rendelkezők konferenciáján.

A Pro Európa Liga titkára vagyok, ezt a szervezetet képviselem itt, a teremben. Szervezetünk 10 évvel ezelőtt alakult, az akkori változások forrágában és Románia első, olyan civil szervezetei közé tartozik,

amely megalakulásakor feladataként tűzte ki a "másság" védelmét, azaz mindannyiunk azon jogainak védelmét, amelyek biztosítják minden személy sajátosságainak megőrzését, fejlesztését, a jogot ahhoz, hogy egy adott civilizációhoz és kultúrához tartozhasson, személyes véleményével, affinitásaival, illetve családjának hagyományaival összhangban.

Mindez nincs ellentétben azzal a feltétellel, hogy ugyanakkor annak az országnak, amelyben élünk adatott, lojális állampolgárai lehessünk. Románként, ebben a teremben azt kell mondanom, hogy itt kétszeresen "kisebbségi" vagyok, miután nem vagyok örmény és nem magyar kultúrkörben nőttem fel. A mondottak azonban nem gátolnak abban, hogy Önök között "otthon" érezzem magam és egyetértsek sok, eddig itt elhangzott véleménnyel, gondolattal.

Az országunkban élő roma közösség helyzetével foglalkozva *Smaranda Enache* asszony, a Pro Europa Liga társelnöke a 90-es évek elején "Mellettünk élő ismeretlenek" címmel szimpoziumot szervezett.

Ennek gondolatát használnám, amikor parafrázálom annak a szimpoziumnak a címét és Önöket is a közelünkben élő "ismeretlenek"-nek, sőt, mondhatnám, eddig számba sem vett társadalmi csoportnak tekintem.

A románok nagy többsége magyarnak tekinti Önöket, akik 1990 után arra ébredtek, hogy tulajdonképpen nem csak magyarok. Másrészt az itt élő magyarság kevésbé tanult, képzett és a történelmi tényeket nem ismerő rétege olyan elégedetleneknek tekinti Önöket, akik nem elégszenek meg azzal, hogy csupán magyarok. De íme, léteznek az országban olyan örmények, akik azt hangoztatják, hogy Önök nem is igazi, valódi örmények, mivel nem ismerik őseik nyelvét, és vallási hovatartozásuk is eltér az eredeti örmény vallástól.

Nos, elérkeztünk egy látszólag nagyon is ellentétes, kényes kérdés lényegéhez: ki örmény? Ki lehet örmény? Ki vallhatja magát örménynek?

Ez csupán néhány kérdés, melyeket különböző kulturális szinten lévő, esetleg különböző érdekekkel rendelkező személyek feltehetnek. De ez a kérdésfeltevés, ez a probléma nem új, hiszen Magyarországon is felmerült az a gondolat: ki lehet magyar? Ki tekinthető magyarnak?

Azok, akik már nem ismerik a magyar nyelvet, lehetnek-e magyarok?

Nemrég a Duna TV egyik adásában egy, a fiatal Petőfi Sándorral megesett történetet hallottam. Az 1840-es évek elején egy vele vitázó megkérdezte, hogyan lehet ő magyar költő? Hiszen az apja egy Petrovics nevű szerb korcsmáros. A költő azt felelte: "Valóban, az apámat Petrovicsnak hívják, szerb és korcsmáros, de az is éppen annyira igaz, hogy engem Petőfi Sándornak hívnak és magyar költő vagyok."

Talán éppen ez a valamikor valóban megtörtént eset ad megoldást a feltett kérdésekre, amelyeket az emberi jogokkal foglalkozó, számos nemzetközi dokumentum sem pontosít, nem értelmez. Sokan közülünk nem vagyunk képesek és nem is vagyunk hajlandók a "másság" elismerésére, annak a ténynek az elfogadására, hogy bár egyenlőek és hasonlóak vagyunk, de nem vagyunk azonosak.

Erdély multikulturális múltjának és jelenének gazdagításához az örmény közösség sokoldalúan hozzájárult: az Önök - magyar kultúrával rendelkező örmények, vagy örmény ősökkel is rendelkező magyarok, ahogyan ezt éppen meghatározni óhajtják - közössége jelentős költőket, írókat, művészeket, orvosokat, tanárokat, hazafiakat adott társadalmunknak. Olyan színfoltot jelentenek Erdély palettáján, amely nélkül a csodálatosan változatos erdélyi öszkép szegényebb, színtelenebb volna. Éppen az elmondottak miatt a Pro Európa Liga egyetért mindazon erőfeszítésekkel, melyek az Önök sajátosságainak megőrzését célozzák.

Maradjanak továbbra is azoknak és olyanoknak, amilyenek érzik és hiszik saját magukat, megőrizve őseik hitét, kitartását, következetességét, hajthatatlanságát, amelynek végülis sikerhez és eredményhez kell vezetnie.

*****

Szamosújvár körül...Visszhangok

A magyarörmények szamosújvári konferenciájának Erdély-szerte nagyon pozitív visszhangja volt, olyannyira, hogy az azonnali híradások - rádió, írott sajtó (helyi és országos lapok), TV adások után december 14-én a Kolozsvári Rádió félórás külön műsorban foglalkozott e kettős identitást valló és vállaló